

Omgaan met kinderen: een kwestie van macht?

Tijdens het eten vraagt een kind aan zijn ouders hoe het komt dat mensen doodgaan. De ouders verschieten wat van deze plotselinge vraag en antwoorden vlug: 'Enkel als mensen heel ziek zijn gaan ze dood.' Snel brengen ze het gesprek op een ander onderwerp. 's Avonds praten de ouders na over deze onverwachte vraag van hun kind. Ze besluiten dat ze het beter laten rusten. Hun kind is nog zo klein en kwetsbaar en moet nog niet weten hoe wreed de wereld kan zijn. Een kwestie van macht?

Macht is een complex, dynamisch en positief fenomeen dat overal aanwezig is en waar iedereen toegang tot heeft. De hele samenleving en iedere relatie is doordrongen van macht. Macht is nodig om een samenleving op te bouwen en om in een relatie van betekenis te kunnen zijn voor elkaar. Macht kan op verschillende manieren tot uiting komen in een relatie. Macht gaat niet enkel en alleen om controle, geweld, dominantie of gezag (de meer hiërarchische vormen van macht), maar ook over zorg, dienstbaarheid, zelfopoffering en goedbedoelde begeleiding (de meer onzichtbare vormen van macht).

In het kijken naar, in het (theologisch) spreken over en in het (pastoraal) omgaan met kinderen gaan heel wat machtsmechanismen

< 'Foul and Fair', vluchtelingenkind, Gerlinde Hazenberger

schuil. In dit artikel belichten we vanuit deze machtsbril de relatie tussen een volwassen persoon en een kind en enkele kindbeelden die in de praktisch-theologische literatuur over kinderen aan bod komen. Waar zit macht in de relatie tussen een volwassen persoon en een kind? Het is belangrijk om deze – vaak verborgen – machtsmechanismen te onthullen en te benoemen. Op welke manier bepaalt de kijk op kinderen hoe er met macht wordt omgegaan in de relatie? Adequaat omgaan met macht in een relatie met een kind vraagt onder andere een bewustzijn van de aanwezige macht in de relatie en van de eigenheid van het kind.

Machtsdynamieken

Allebei

Wanneer we vanuit de hierboven gegeven machtsvisie kijken naar een relatie tussen een >

kind en een volwassen persoon, betekent dit ten eerste dat zowel het kind als de volwassene een zekere macht bezit in de relatie. Er wordt niet alleen macht uitgeoefend over kinderen, maar ook de kinderen zelf bezitten een zekere macht (Mercer 2005, 127, 229-231; Couture 2000, 42; Miller-McLemore 2007, 35), alleen al door hun aanwezig zijn in een relatie.

In de relatie met hun ouders oefenen de kinderen bijvoorbeeld steeds een zekere invloed uit en hebben ze mede controle over de relatie (Miller-McLemore 2007, 35). Kinderen bepalen – vooral als ze klein zijn en minder als ze groter zijn – onder andere mee hoe de dag er zal uitzien, wanneer en wat er kan gegeten worden of wanneer en hoeveel een ouder kan slapen.

Toch is het wel de volwassene die door zijn of haar positie als zorggever over het meeste macht beschikt. Doordat de volwassene steeds de 'meermachtige' is in de relatie draagt hij of zij ook de verantwoordelijkheid om op een goede wijze met de aanwezige macht om te gaan en misbruik van macht te voorkomen.

Ongelijk

Daarnaast betekent dit ook dat er in een ouder-kindrelatie altijd een machtsverschil zal zijn door het asymmetrische karakter van de relatie (Dillen 2011). Het kind is steeds voor een deel afhankelijk van de ouder en de ouder zal altijd enige controle hebben over het leven van het kind.

In een ouder-kindrelatie kan er wel een onderscheid gemaakt worden tussen de rol die de ouders en het kind hebben in de relatie – het structureel niveau van de relatie – en de manier waarop deze rol wordt ingevuld – het feitelijk niveau van de relatie. De ouder en het kind

nemen in de relatie een voorbepaalde positie of rol in waardoor er sprake is van asymmetrie in de relatie. Deze rolverdeling zal altijd blijven bestaan. De ouder zal altijd de ouder en het kind zal altijd het kind blijven, ook al wordt het kind zelf volwassen.

Maar ook al is er op structureel niveau sprake van asymmetrie, op het feitelijk niveau is dit niet altijd het geval. Op het feitelijk niveau kan de rol van ouder en van kind zo ingevuld worden dat er ook sprake kan zijn van symmetrie ondanks het feit dat het een structureel asymmetrische relatie is. Het is op dit feitelijk niveau van de relatie dat het machtsverschil kan afnemen en de overdracht van verantwoordelijkheid en inspraak kan plaatsvinden.

Op het structureel niveau van de relatie is er dus altijd sprake van een machtsongelijkheid in het voordeel van de ouder. De ouder zal steeds een (hiërarchische) macht hebben over het kind (*power over*). Op het feitelijk niveau van de relatie daarentegen kan de ongelijkheid in macht veranderen. Idealiter zou de macht in een ouder-kindrelatie moeten evolueren van macht van de ouder over het kind (*power over*) naar een gedeelde macht (*power with*) tussen ouder en kind die het structureel machtsverschil niet verdoezelt of uitvergroot.

Verborgen

Ten derde kunnen we vanuit deze machtsvisie concluderen dat macht in de relatie met een kind vaak zeer verborgen en subtiel aanwezig is. Een kind bevindt zich in een web van machtsrelaties die ieder afzonderlijk zichtbaar of onzichtbaar een invloed uitoefenen op het kind. Het kind wordt (onbewust) geconfronteerd

voorbepaalde positie of de is van asymmetrie in de relatie zal altijd blijven bestaan. De relatie van de ouder en het kind is niet symmetrisch, ook al wordt het kind

structureel niveau sprake van een feitelijk niveau is dit het feitelijk niveau kan het kind zo ingevuld worden aan zijn van symmetrie een structureel asymmetrisch is op dit feitelijk niveau een achtsverschil kan afnemen verantwoordelijkheid in de relatie.

Niveau van de relatie is er een machtsongelijkheid in de relatie. De ouder zal steeds de macht hebben over het kind. Het feitelijk niveau van de relatie is ongelijkheid in macht. De ouder heeft de macht in een relatie en evolueren van macht over het kind (*power over*) naar een relatie (*power with*) tussen ouder en kind. Het feitelijk machtsverschil niet t.

Uit deze machtsvisie in de relatie met een kind is een subtiel aanwezig is. Het is een web van machtsrelaties dat zichtbaar of onzichtbaar oefenen op het kind. Het kind wordt geconfronteerd

met talrijke invloeden van buitenaf, bijvoorbeeld door zijn of haar opvoeding, cultuur of religie, die het kind mede vormen en bepaalde verwachtingen creëren waaraan een kind moet voldoen. De sociale, politieke, religieuze en economische structuren in een samenleving creëren steeds bepaalde verwachtingen van het kind (Mercer 2005, 4). In de Belgische context wordt bijvoorbeeld door het heersende sociale en economische klimaat van kinderen verwacht dat ze elke dag naar school gaan, een hobby hebben en buiten kunnen spelen.

Ook de cultuur oefent een invloed uit op kinderen (Miller-McLemore 2003, 33-36). Zo wordt er in vele – voornamelijk westerse – culturen bijvoorbeeld van meisjes verwacht dat ze mooi en aantrekkelijk zijn en van jongens dat ze lef hebben en hun gevoelens niet tonen. Opvallend is echter dat niet alleen de kinderen maar ook de omgeving zich aanpassen aan deze culturele verwachtingen in hun houding ten opzichte van respectievelijk een jongen of een meisje (Miller-McLemore 2003, 36). Ouders gaan bijvoorbeeld in navolging van deze culturele verwachtingen met een zoon minder over gevoelens praten dan met een dochter. Macht zit verborgen in de zorg voor en in het opvoeden van kinderen.

Noodzakelijk

Als laatste kunnen we opmerken dat de aanwezige macht in de relatie tussen een volwassen persoon en een kind positief en zelfs noodzakelijk is. De zorggever kan als 'meermachtige' zijn of haar macht gebruiken om het kind te versterken en te stimuleren in zijn of haar ont-

wikkeling. Een volwassen persoon mag dan ook niet bang zijn om zijn of haar macht te gebruiken. Soms moet een ouder een kind bijvoorbeeld dwingen om medicatie in te nemen die het kind weigert omdat deze vies smaakt. De vrijheid van het kind wordt hier echter wel belemmerd, maar de ouders willen enkel en alleen dat het zieke kind weer snel gezond is en aangezien ze weten dat medicatie helpt, dienen ze dit toe voor het welzijn van het kind. Er zijn echter heel wat voorbeelden – seksueel misbruik van kinderen, geweld tegen kinderen, uitbuiting – die duidelijk maken dat deze aanwezige macht vaak (subtiel) kan worden misbruikt ten nadele van kinderen.

Kindbeelden en macht

Naast het zich bewust zijn van macht in de relatie met een kind, is het ook belangrijk dat er een bewustzijn is van de wijze waarop er naar het kind wordt gekeken in de relatie. Die wijze van kijken heeft invloed op de manier waarop met de aanwezige macht wordt omgegaan in een relatie. In praktisch-theologische literatuur met betrekking tot kinderen zijn er verschillende kindbeelden terug te vinden die ook in de hedendaagse samenleving nog leven, maar deze worden echter sporadisch verbonden met macht.

Kind als onschuldig slachtoffer

In de bestudeerde praktisch-theologische literatuur wordt aangehaald dat in de hedendaagse samenleving het kind in sommige gevallen en in sommige situaties als een onschuldig wezen

of als onschuldig slachtoffer wordt beschouwd (Miller-McLemore 2003; Mercer 2005). Kinderen zijn bijvoorbeeld het onschuldig slachtoffer van de consumptiemaatschappij of van het schema en de idealen van hun ouders. In het algemeen kan gesteld worden dat, met betrekking tot het machtsdiscours, er zowel voor- als nadelen verbonden zijn aan het beschouwen van kinderen als onschuldige slachtoffers.

Een voordeel van dit kindbeeld is dat het rekenschap geeft van de sociale krachten die over het kind worden uitgeoefend en van de systemen die het kind beïnvloeden. Het maakt duidelijk dat kinderen overal waar ze aanwezig zijn onder invloed staan van hun omgeving, dat er een zekere macht over hen wordt uitgeoefend en dat ze vaak een ondergeschikte rol krijgen toebedeeld (Mercer 2005, 124). Kinderen hebben bijvoorbeeld vaak geen andere keuze dan hun ouders te volgen en zich aan te passen aan de huidige situatie, waar ze vaak niet zelf over hebben beslist.

Een ander voordeel is dat dit beeld uitdrukking geeft aan de kwetsbaarheid van het kind. Van dit beeld gaat een oproep uit om als volwassen persoon de verantwoordelijkheid op te nemen ten opzichte van het kind en het kind te beschermen. Door het kind als onschuldig slachtoffer voor te stellen kan duidelijk gemaakt worden dat kinderen, omwille van hun kind-zijn, minder toegang hebben tot macht en dus ook makkelijker ten prooi kunnen vallen van (machts)misbruik.

Een eerste mogelijk nadeel van dit kindbeeld is dat het een nogal negatieve visie op het kind weerspiegelt. Wanneer het kind wordt beschouwd als onschuldig slachtoffer, dan lijkt het

alsof alles wat gebeurt het kind overkomt – en het er als het ware het slachtoffer van is – en hij of zij hier zelf geen aandeel in heeft. Dit beeld kent aan het kind geen handelingsmogelijkheden (*agency*) en verantwoordelijkheid toe. Het beeld ontkent dat kinderen in staat zijn om zelf iets slecht te doen of aanleiding kunnen geven tot het versterken van de anderen (Berryman 2009, 183). Het kind wordt herleid tot een moreel neutraal, passief en onbelangrijk wezen (Miller-McLemore 2003, 13-18; Mercer 2005, 76, 140). Door deze visie op het kind kan (foutief) worden geconcludeerd dat kinderen wezens zijn die geen toegang hebben tot macht, geen invloed kunnen uitoefenen en over wie enkel macht kan worden uitgeoefend.

Een ander nadeel is dat kinderen door deze visie herleid kunnen worden tot een object (Wall 2004). Het beeld kan aanleiding geven tot het zien van kinderen als lege vaten die moeten worden gevuld en van ouders als diegenen die het kind volledig vormen, bezitten en controleren. Wanneer het kind wordt beschouwd als een object zonder enige handelingsmogelijkheden, is er sprake van machtsmisbruik. Het gevaar bestaat dat volwassenen sneller overgaan tot het uitbuiten en zelfs misbruiken van kinderen (Miller-McLemore 2003, 20). Hoewel het beeld dus enerzijds oproept om het kind te beschermen tegen mogelijk (machts)misbruik, geeft het anderzijds makkelijker de mogelijkheid om het kind te misbruiken.

Het zondige kind

Een ander vaak aangehaald kindbeeld is het beeld van het kind als zondig (Miller-McLemore 2003; Mercer 2005). Kinderen zijn in deze

het kind overkomt – en lachtoffer van is – en hij deel in heeft. Dit beeld handelingsmogelijkheidsvoordelijkheid toe. Het ren in staat zijn om f aanleiding kunnen van de anderen (Berryman 2003, 13-18; Mercer 2005). Deze visie op het kind kan ludeerd dat kinderen gang hebben tot macht, oefenen en over wie uitgeoefend. t kinderen door deze den tot een object an aanleiding geven tot lege vaten die moeten iders als diegenen die t, bezitten en controle- ordt beschouwd als een elingsmogelijkheden, isbruik. Het gevaar neller overgaan tot bruiken van kinderen 20). Hoewel het beeld t het kind te bescher- hts)misbruik, geeft r de mogelijkheid om

d kindbeeld is het dig (Miller-McLemo- deren zijn in deze

visie vanaf hun geboorte doordrongen met de erfzonde en daarom geneigd tot het stellen van moreel foutief gedrag (Wall 2003). Vanuit deze visie wordt opvoeden vaak herleid tot het 'disciplineren van de zonde' (Wall 2003, 565).

Het beeld van het zondige kind kan aanleiding geven tot het gebruik van macht in de vorm van *power over* en een rechtvaardiging van machtsmisbruik. Wanneer het kind als zondig wordt beschouwd, kan dit de gedachte oproepen dat kinderen onder toezicht en controle van een ouder moeten staan en dat een ouder alles mag doen om de zondigheid van het kind tegen te gaan. Ook hier wordt het kind herleid tot een object waarover de ouders alles te zeggen hebben. De zondigheid van het kind vraagt dat ouders hun kinderen, al dan niet met harde hand, discipline bijbrengen. De macht die ouders op deze manier uitoefenen over hun kind, wordt gerechtvaardigd door te stellen dat ze handelen 'voor het goed van het kind' (zie Dobson 1993).

Door het kind te beschouwen als een wezen dat van nature zondig is, kan dit de gedachte oproepen dat kinderen niet verantwoordelijk zijn voor hun daden (Jensen 2005). Op deze manier wordt aan het kind geen *agency* toegekend en wordt de mogelijkheid om vrij en zelfstandig te handelen afgenomen, wat ook kan gezien worden als een vorm van machtsmisbruik.

Dit kindbeeld drukt een sterke verwevenheid uit tussen zorg en controle. De zorg voor kinderen houdt in deze visie vooral in dat de zonde van het kind moet worden onderdrukt door controle van de ouders. Het kind als zon-

dig beschouwen kan ook als gevolg hebben dat ouders hun verantwoordelijkheid voor de zorg van het kind zullen ontlopen (Berryman 2009, 181). Als het kind van nature zondig is, kan de ouder toch niets veranderen aan het kind, wat als mogelijk effect geeft dat de ouders hun opvoedkundige taak ontlopen.

Kind als geschenk van God

In de bestudeerde praktisch-theologische literatuur wordt een voorkeur gegeven aan het beeld van het kind als geschenk van God, omdat het aanzet kan geven tot een positieve kijk op kinderen (Mercer 2005; Miller-McLemore 2003 en 2007). Dit kindbeeld gaat in tegen de gedachte dat ouders recht hebben op een kind en dat kinderen van hun ouders een bezit zijn waarmee deze mogen doen wat ze zelf willen (Hinsdale 2001). In de ouder-kindrelatie kan dit beeld de ouders oproepen om het kind te aanvaarden zoals het aan hen geschonken is en niet te vervormen tot het kind dat aan hun idealen en verwachting voldoet. Het beeld gaat in tegen het gebruik van macht over het kind voor het eigen belang en tegen een volledige controle van de volwassen persoon over het kind (*power over*).

Daarnaast doet dit beeld van het kind ook een beroep op de verantwoordelijkheid van de volwassen persoon voor het kind. Een geschenk is niet iets waar men zomaar recht op heeft, maar vraagt steeds om een antwoord. Ouders kunnen bijvoorbeeld antwoorden door hun verantwoordelijkheid op te nemen voor het kind, voor het kind te zorgen en het te onder-

***Een geschenk is niet iets
waar men zomaar recht op
heeft, maar vraagt steeds
om een antwoord***

wijzen (Miller-McLemore 2007). Het beeld van een kind als geschenk maakt ook duidelijk dat een volwassen persoon zich het kind niet zomaar kan toe-eigenen. Een geschenk wordt aan iemand gegeven en vraagt dat je er met zorg mee omgaat. De rol van ouders kan in dit opzicht het best beschreven worden in termen van 'rentmeesterschap' (Mercer 2005, 245). Kinderen zijn in bewaring gegeven aan de ouders. Het beeld van het kind als geschenk van God stelt eisen aan en vraagt tijd en energie van de ouders.

Kind als volwaardig handelend persoon

In de bestudeerde praktisch-theologische literatuur wordt vooral gepleit om het kind te beschouwen als een volledig menselijk volwaardig persoon die evenwaardig is aan een volwassen persoon (Couture 2000; Mercer 2005; Miller-McLemore 2007). Hiermee wordt ingegaan tegen het beeld van het 'kind als mini-volwassene', het 'kind als aparte groep' en het 'kind als nog niet volwassen'. Het kind als volwaardig handelend persoon beschouwen heeft als voordeel dat de handelingsmogelijkheden van het kind worden erkend en dat het kind niet langer wordt gezien als een object. Deze visie op het kind houdt er rekening mee dat het kind een zekere macht bezit. Dit beeld maakt ook duidelijk dat volwassen personen niet zomaar kunnen heersen over kinderen.

Er zijn echter ook enkele gevaren verbonden aan het kind zien als gelijkwaardig aan volwassenen. Het gevaar bestaat dat de gelijkwaardigheid wordt geïnterpreteerd als gelijk

aan volwassenen en dat het verschil tussen een volwassen persoon en het kind wordt geharmoniseerd. Deze visie op het kind kan aanleiding geven tot *adultcentrisme* (Petr 1992). Volwassenen gaan vanuit hun eigen perspectief naar kinderen kijken en beschouwen zichzelf als de norm, waardoor de eigenheid van het kind niet wordt erkend.

Kinderen mogen echter niet als identiek aan volwassenen worden beschouwd, aangezien ze op een andere manier moreel, religieus en seksueel ontwikkeld zijn en een ander soort verantwoordelijkheid hebben dan volwassenen. Wanneer aan kinderen dezelfde verantwoordelijkheid zou worden gevraagd als aan volwassenen, bestaat het gevaar van *parentificatie*: het kind krijgt zeer veel verantwoordelijkheid en moet taken verrichten die eigenlijk niet voor een kind, maar wel voor een volwassen persoon zijn bestemd (Boszormenyi-Nagy & Krasner 1986, 419). Er wordt als het ware te veel macht gegeven aan het kind.

***Gevaar van parentificatie
wanneer een kind zeer veel
verantwoordelijkheid krijgt;
er wordt te veel macht gegeven***

Parentificatie kan gezien worden als een vorm van machtsmisbruik. Machtsmisbruik komt niet alleen voor wanneer de volwassen persoon het kind behandelt als een object zonder enige autonomie of vrijheid en zonder *agency*. Er is ook sprake van machtsmisbruik wanneer er te veel nadruk wordt gelegd op het subject-zijn van het kind en het kind enkel en alleen maar wordt beschouwd als een volwaardig vrij autonoom handelende persoon. Wanneer het kind op deze manier wordt benaderd, kan ervan uitgegaan worden dat het kind zijn of haar eigen plan kan trekken. Het gevaar

het verschil tussen een
et kind wordt geharmo-
et kind kan aanleiding
z (Petr 1992). Volwas-
eigen perspectief naar
houden zichzelf als de
nheid van het kind niet

er niet als identiek aan
schouwd, aangezien
r moreel, religieus en
en een ander soort
ebben dan volwassenen.
le zelfde verantwoorde-
raagd als aan volwas-
r van *parentificatie*: het
ntwoordelijkheid en
ie eigenlijk niet voor
een volwassen persoon
nyi-Nagy & Krasner
, 419). Er wordt als het
te veel macht gegeven
et kind.

entificatie kan gezien
en als een vorm van
tsmisbruik. Machts-
n voor wanneer de
ind behandelt als een
nomie of vrijheid en
sprake van machtsmis-
nadruk wordt gelegd
et kind en het kind
dt beschouwd als een
n handelende persoon.
ze manier wordt bena-
n worden dat het kind
in trekken. Het gevaar

bestaat dat het kind volledig aan zijn of haar lot
wordt overgelaten.

Ook bestaat het gevaar dat door kinderen
te beschouwen als volwaardige handelende
personen er wordt gedacht dat kinderen niet
langer meer beschermd moeten worden. Kin-
deren – ook al zijn ze gelijkwaardig – zijn en
blijven door hun sociale identiteit als kind
steeds kwetsbare wezens die een bepaalde zorg
vragen (Couture 2000; Mer-
cer 2005). Deze bedenking
maakt duidelijk dat er steeds
een soort beschermende
houding zal blijven bestaan
ten opzichte van kinderen.

Het is in deze optiek dat de rechten van het
kind zijn ontstaan en nog steeds waardevol zijn.
Het kind blijft door zijn of haar identiteit als
kind kwetsbaar. Vanuit een machtsperspectief is
het dus belangrijk om een evenwicht te houden
tussen de idee dat kinderen kwetsbaar zijn en
behoefte hebben aan zorg en ondersteuning en
de idee dat kinderen volledig zelfstandige en
bekwame personen zijn.

Evenwichtige kijk

De studie van de kindbeelden door een machts-
bril toont aan dat het belangrijk is om een kind
niet te beschouwen als hetzelfde als een vol-
wassen persoon. Een kind is een kind en geen
volwassen persoon. Het kind moet in de relatie
worden beschouwd als 'de andere' en deze an-
dersheid moet worden gerespecteerd. Door het
kind als 'de andere' te zien doet het een appèl op
de verantwoordelijkheid van de volwassen per-
soon en wordt duidelijk gemaakt dat het kind
niet zomaar mag gebruikt dan wel misbruikt

worden voor eigen belang. Aanvaarden dat het
kind verschillend is van een volwassen persoon
betekent echter niet dat het kind als minder-
waardig moet worden beschouwd. Ook al zijn
kinderen verschillend van volwassenen, het zijn
en blijven volwaardige handelende menselijke
personen.

Vanuit een machtsbril speelt vervolgens de
mate van de kwetsbaarheid, zelfstandigheid,
vrijheid, verantwoordelijk-
heid en goddelijkheid die
aan het kind worden toege-
schreven een rol in de wijze
waarop er met macht zal
worden omgegaan. Het is

belangrijk dat kinderen, ook al worden ze er-
kend als volwaardige handelende personen, niet
gezien worden in de extremen van deze termen,
zowel positief als negatief, omdat dit sneller
aanleiding geeft tot machtsmisbruik.

Wanneer een kind bijvoorbeeld wordt gezien
als zeer kwetsbaar, zal er sneller een bescher-
mende houding ten opzichte van het kind
worden aangenomen. Het gevaar bestaat dan
dat het kind sneller gezien wordt als een mach-
teloos wezen dat bescherming nodig heeft. Dan
zal de aanwezige macht in de relatie eerder
opgeëist worden door de volwassen persoon
die deze zal gebruiken in de vorm van *power
over* ter bescherming van het kind. Wanneer
het kind echter helemaal niet gezien wordt in
termen van kwetsbaarheid, dan zal geen be-
scherming geboden worden omdat ervan uitge-
gaan wordt dat het kind dit niet nodig heeft. Er
wordt zeer veel macht toegekend aan het kind
en het gevaar is in dit opzicht dat het kind een
te grote verantwoordelijkheid krijgt en dat de

volwassen persoon geen gebruik maakt van de macht die hij of zij heeft.

Voor een goed gebruik van macht in de relatie met het kind is het belangrijk dat er een midden wordt gevonden in deze kenmerken die aan kinderen kunnen gekoppeld worden. Het kind is een wezen met een zekere kwetsbaarheid, een zekere zelfstandigheid, een zekere vrijheid, een zekere verantwoordelijkheid en een zekere goddelijke status. Op deze manier is de kans kleiner dat het kind zal worden herleid tot een object, en is de kans groter dat het in zijn of haar subject-zijn zal worden erkend. Het kind zal minder snel worden beschouwd als een bezit waar volwassenen zomaar macht over mogen uitoefenen, en sneller worden gezien als een volwaardige handelende persoon zonder daarbij het kind volledig aan zijn of haar lot over te laten.

Door kinderen op deze manier te beschrijven en er niet een vaststaand beeld op te kleven, wordt in iedere situatie recht gedaan aan het afzonderlijke kind. Ieder kind is immers uniek en gedraagt zich anders. Dit vraagt telkens weer een andere omgang met het kind en een ander gebruik van de steeds aanwezige macht. Tevens doet deze beschrijving recht aan het groeipotentieel dat in ieder kind aanwezig is. Een kind is een volwaardige handelende persoon met potentieel om zich verder te ontwikkelen.

Deze visie op het kind zet telkens opnieuw aan om na te denken over ieder kind afzonderlijk en daagt uit om telkens opnieuw de wijze waarop naar het kind wordt gekeken en met het kind wordt omgegaan aan te passen aan de

situatie. Zo zal er op een meer bewuste en verantwoorde manier worden omgegaan met het kind. Dit resulteert in een goed gebruik van de steeds aanwezige macht in de relatie.

Kwestie van macht!

De manier waarop ouders en zorggevers naar kinderen kijken, tegen hen spreken, de antwoorden die ze geven op hun vragen, de wijze waarop ze zich gedragen, oefent een invloed uit op het leven van het kind. Door de manier waarop de ouders en zorggevers omgaan met het kind, sturen ze het kind een bepaalde richting uit. In de opvoeding van kinderen zijn er heel wat subtiele machtsdynamieken aan het werk. Dit wordt deels veroorzaakt door de verwevenheid van zorg en controle. Het stimuleren van (de ontwikkeling/spiritualiteit van) kinderen is een deel van de zorg voor het kind en gaat steeds gepaard met macht langs de kant van de ouders/zorggevers. Ook de wijze waarop ouders en zorggevers naar het kind kijken, bepaalt mede hoe ze met deze macht omgaan.

Het nadenken over macht in een relatie met een kind legt het asymmetrische karakter van een ouder-kindrelatie bloot. Een zorgrelatie is op structureel niveau steeds asymmetrisch, maar op het feitelijk niveau kunnen de rollen van de volwassen persoon en het kind zo worden ingevuld dat er sprake is van wederkerigheid. Het asymmetrische karakter van de zorgrelatie bemoeilijkt het ontstaan van wederkerigheid in de zorgrelatie, maar zorgt er tevens voor dat het ontstaan van wederkerigheid in

In de opvoeding van kinderen zijn er heel wat subtiele machtsdynamieken aan het werk

n meer bewuste en ver-
den omgegaan met het
en goed gebruik van de
t in de relatie.

ers en zorggevers naar
en spreken, de ant-
p hun vragen, de wijze
n, oefent een invloed
kind. Door de manier
rggevers omgaan met
ind een bepaalde rich-
g van kinderen zijn er
sdynamieken aan het
it wordt deels veroor-
oor de verwevenheid
g en controle. Het sti-
n van (de ontwikkeling/
liteit van) kinderen is
l van de zorg voor het
ard met macht langs de
gevers. Ook de wijze
evers naar het kind
e ze met deze macht

acht in een relatie met
etrische karakter van
oot. Een zorgrelatie
steeds asymmetrisch,
eau kunnen de rol-
soon en het kind zo
prake is van weder-
rische karakter van de
et ontstaan van weder-
ie, maar zorgt er tevens
n wederkerigheid in

de relatie des te belangrijker is. Een openheid
voor wederkerigheid in de relatie schept ruimte
voor het geven en nemen in de relatie tussen de
volwassen persoon en het kind waardoor het
machtsonevenwicht in de relatie niet vastroest,
maar veranderlijk is en heen en weer beweegt
tussen de volwassen persoon en het kind. Het
bestaan van wederkerigheid in de relatie gaat
een eenrichtingsverkeer in het machtsgebruik
tegen, namelijk van de volwassen persoon over
het kind, en geeft minder snel aanleiding tot
een negatief gebruik van (hiërarchische) macht.

Het nadenken over macht in een relatie met
een kind roept tevens op om de eigenheid, de
mogelijkheden en de noden van het kind in de
relatie te erkennen. De eigenheid van het kind
erkennen houdt een erkenning in van zowel het
verschil als de gelijkwaardigheid van het kind.
Het is noodzakelijk dat een volwassen persoon
zich bewust is van het subject-zijn van het kind,
om op een rechtvaardige wijze met macht in de
relatie om te gaan. Een goed gebruik van macht
in de relatie met het kind draagt bij aan de ver-
sterking en ontplooiing van het kind. <

Literatuur

- Berryman, J.W. (2009). *Children and the Theologians. Clearing the Way for Grace*. New York: Morehouse.
- Boszormenyi-Nagy, I. & B.R. Krasner (1986). *Between Give and Take. A Clinical Guide to Contextual Therapy*. New York: Brunner/Mazel.
- Couture, P.D. (2000). *Seeing Children, Seeing God. A Practical Theology of Children and Poverty*. Nashville: Abingdon.
- Dillen, A. (2011). Power, Justice, Asymmetry and Relationality in Pastoral Care and Parent-Child Relationships. *International Journal of Practical Theology* 15, 52-66.

- Dobson, J. (1993). *The New Dare to Discipline*. Carol Stream: Tyndale House.
- Hinsdale, M.A. (2001). 'Infinite Openness to the Infinite'. Karl Rahner's Contribution to Modern Catholic Thought on the Child. In: M.J. Bunge (red.), *The Child in Christian Thought* (pp. 406-445). Grand Rapids, MI / Cambridge: Eerdmans.
- Jensen, D.H. (2005). *Graced Vulnerability. A Theology of Childhood*. Cleveland, OH: Pilgrim Press.
- Mercer, J.A. (2005). *Welcoming Children. A Practical Theology of Childhood*. St. Louis, MO: Chalice Press.
- Miller-McLemore, B.J. (2003). *Let the Children Come. Reimagining Childhood from a Christian Perspective*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Miller-McLemore, B.J. (2007). *In the Midst of Chaos. Caring for Children as Spiritual Practice*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Petr, C.G. (1992). Adultcentrism in Practice with Children. *Families in Society. The Journal of Contemporary Human Services* 73, nr. 7, 408-416.
- Wall, J. (2003). Animals and Innocents. Theological Reflections on the Meaning and Purpose of Child-Rearing. *Theology Today* 59, nr. 4, 559-582.
- Wall, J. (2004). Fallen Angels. A Contemporary Christian Ethical Ontology of Childhood. *International Journal of Practical Theology* 8, nr. 2, 160-184.
- Wall, J. (2007). Human Rights of Children. A Christian Childist Perspective. *The Journal of Pastoral Theology* 17, nr. 1, 54-67.

Machteld (dr. M.) Reynaert is wetenschappelijk medewerker aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen KU Leuven, waar ze meewerkt aan een project rond de katholieke identiteit van scholen. Ze promoveerde op een onderzoek over macht, kinderen en pastoraaltheologie.
machteldreynaert@theo.kuleuven.be